

2375

MATERIAŁY

DO

SŁOWNICTWA CHEMICZNEGO POLSKIEGO.

II.

*Pojęcia ogólne, czynności, przyrządy,
zebrane przez Delegację Sekcji Chemicznej Towarzy-
stwa Popierania Przemysłu i Handlu w Warszawie.*

Wydanie 2-ie.

WARSZAWA.

Skład główny w Administracji „Chemika Polskiego“

Wiejska 18.

1912.

2375

PRACOWNIA CHEMICZNA

Muzeum Przemysłu i Rolnictwa

Warszawa, Krakowskie Przedm. 66,

tel. 27-33 i 139-33.

KIEROWNIK

D-r BOL. MIKLASZEWSKI

Analizy i ekspertyzy
przemysłowo-rolnicze.

MATERIAŁY

DO

SŁOWNICTWA CHEMICZNEGO POLSKIEGO.

II.

*Pojęcia ogólne, czynności, przyrządy,
zebrane przez Delegację Sekcji Chemicznej Towarzystwa
Popierania Przemysłu i Handlu w Warszawie.*

Wydanie 2-ie.

54(038)

WARSZAWA.

Skład główny w Administracji „Chemika Polskiego“
Wiejska 18.

1912.

2375

MATERIAŁY

do słownictwa chemicznego Polskiego.

II. Pojęcia ogólne, czynności, przyrządy,
zebrane przez Delegację Sekcji Chemicznej Tow. Popier.
Przemysłu i Handlu w Warszawie.

Każda terminologia naukowa, a w szczególności terminologia nauki, będącej w żywym rozwoju, musi liczyć się z dwiema zasadami, które w wielu razach znaleźć się mogą w sprzeczności pomiędzy sobą.

Z jednej bowiem strony posługiwać się musi olbrzymim zbiorem wyrazów sztucznie wytworzonych i zapożyczonych z najrozmaitszych języków, wyrazów, których twórcy w niewielu zapewne przypadkach są znawcami języków, a nieraz może i z własnym językiem ojczystym są słabo obeznani; nauka zaś wyrazami temi posługiwać się musi koniecznie i nie ma czasu oczekiwać, aż odpowiedni znawcy osądzą je i zakwalifikują. Z drugiej zaś strony każdy pisarz czy nauczyciel, wprowadzając po raz pierwszy do swego języka słowa, zapożyczane z mowy cudzoziemskiej, i przystosowując je do natury języka własnego, pamiętać musi o poważnej odpowiedzialności, jaką bierze na siebie wobec własnego społeczeństwa, kiedy dotyka jednego z najdroższych i najświętszych jego skarbów — języka ojczystego.

We względach powyższych my, Polacy, znajdujemy się w daleko trudniejszych warunkach, niż inne narody. Spóźnieni i mało dotychczas produktywni na polu naukowym, więcej niż inni brać musimy wyrazów gotowych od obcych. Język nasz, w przeważnej części ziem naszych usunięty od życia publicznego, rozwija się tam i kształci prawie wyłącznie przez same tylko usiłowania prywatne, bez opieki i kontroli jakichkolwiek instytucji publicznych i z ograniczonym wpływem tego wielkiego czynnika rozwojowego, jakim dla innych języków jest użycie w stowarzyszeniach naukowych, szkołach i stosunkach społecznych. Położenie nasze polityczne sprawia, że z jednej strony powinniśmy język nasz otaczać większą czcią i opieką, niż narody wolne, z drugiej zaś pozbawieni jesteśmy możliwości należytego czuwania nad jego czystością i prawidłowym rozwojem. Gdy zaś wrodzone nam lenistwo duchowe i niekarność społeczna mają za następstwo i słabą znajomość naszej mowy i zdumiewające nieraz ignorowanie zasobów naszego piśmiennictwa, zupełnie wreszcie nieliczenie się z tem, co poprzednicy nasi zdziałali już na danem polu,—nic dziwnego, że terminologia nasza naukowa przedstawia obraz bezładu i niekonsekwencji. Położenie pogarsza się w sposób ostateczny skutkiem rozpowszechnionego zamknięcia do tworzenia wyrazów naszych przez ludzi, którzy najmniejszego nawet wyobrażenia nie mają o własnościach języka, i to — tworzenia nie tylko

w razie braku słowa na oddanie pewnego pojęcia, ale i wtedy, gdy na owo pojęcie posiadamy już znaczną liczbę dawniejszych, nieraz równie szczęśliwych fabrykantów.

Tymczasem rozwój naszego życia narodowego wymaga, żebyśmy w pełnym rynsztunku stanąć mogli na polu pracy powszechnej, a chwila bieżąca wielkim głosem wzywa nas do uporządkowania się i zapełnienia naszych braków. W zajmującym nas tutaj względzie jest tak dużo do zrobienia, że odkładać nie wolno ani na chwilę. W rzeczy samej, po długoletnim zupłyłym niemal zastoju w dzielnicy naszej obecnie, od początku wieku dwudziestego, widzimy zwrot wyraźny, który ma pewne cechy trwałości i o którego utrwalenie powinniśmy się starać wszelkimi siłami. Widzimy bowiem, że jednocześnie z pierwszym w języku polskim pismem chemicznem wychodzić zaczynają coraz częściej książki szkolne chemiczne, widzimy, że znajdują one chętnych nabywców pomiędzy młodzieżą, a co najbardziej napełnia otuchą, widzimy, że w pojęciach ogółu zachodzi przemiana, sprzyjająca rozwojowi u nas nauk ścisłych i przyrodniczych, gdyż ogół dopomina się o szerokie tych nauk uwzględnienie w programach szkoły średniej, a nawet początkowej.

Gdy przed laty siedmiu Sekcja Chemiczna Warszawska, wśród okoliczności bez porównania mniej sprzyjających tego rodzaju robocie, zapragnęła przyczynić się do częściowego przynajmniej usunięcia tra-

piących nas w dziedzinie terminologii chemicznej dolegliwości, obrała wtedy drogę, która w skutkach swoich okazała się zupełnie odpowiednią i najprędzej wiodącą do celu. Oto, zebrawszy materiały do ujednostajnienia terminologii pierwiastków chemicznych i związków nieorganicznych, pracę swoją przedstawiła Sekcyi Chemicznej IX Zjazdu Przyrodników i Lekarzy Polskich w Krakowie. Prezydyum Zjazdu wystąpiło wtedy do Akademii Umiejętności z prośbą o zajęcie się tą sprawą i doprowadzenie jej do końca przez wydanie odpowiednich postanowień, któreby obowiązywały wszystkich chemików i wogóle wszystkich Polaków, w jakikolwiek sposób używających słownictwa chemicznego. Tą tylko bowiem drogą, przez wyciśnięcie niejako stempla powagi urzędowej, może być u nas przeprowadzone tak niezmiernie potrzebne i pożądane ustalenie terminologii, bez któregożnowu prawidłowy rozwój literatury naszej podręcznikowej i wogóle całej sprawy nauczania chemii obyć się nie może żadną miarą. Lecz samo słownictwo pierwiastków i związków nieorganicznych, jakkolwiek stanowi bardzo ważną wielką część zadania, sprawy nie wyczerpuje bynajmniej.

Pozostają całe działy słownictwa chemicznego których bogactwo materiału do opracowania jest olbrzymie, a które prócz tego przedstawiają tę trudność, że brakuje w nich tych ogólnych punktów wyjścia, jakimi kierujemy się w słownictwie związków nieorganicznych. Do uporządkowania tych działów Sekcyja

Chemiczna Warszawska pragnie wezwać obecnie właściwe sfery nasze; żeby zaś wprowadzić robotę w bieg, żeby ją rozpocząć bez straty czasu, a zarazem, żeby skierować usiłowania na właściwą drogę, Sekcja ta chce skorzystać z tegorocznego Zjazdu X Przyrodn. i Lekarzy Polskich we Lwowie, zwracając się za jego pośrednictwem drogą już raz z takim powodzeniem wypróbowaną do Akademii Umiejętności w Krakowie.

Nie kusząc się o dokonanie całkowitego zadania jednym wysiłkiem, Sekcja Warszawska tymczasowo opracowała pewne zasady ogólne, któremi, jak sądzi, kierowaćby się należało w wyborze terminów, oraz postaci przykładu, jak wyglądać mogłoby całe zadanie w wykonaniu, zgromadziła pewną liczbę wyrazów z działu pojęć ogólnych zjawisk i czynności chemicznych, a także przyrządów i naczyń, używanych w pracowniach naukowych.

Zasady ogólne, któremi sekcyja postanowiła się rzędzić, są następujące:

1) Wyrazy, będące w użyciu w językach obcych, a zaczerpnięte z języków martwych łaciny i greckiego: wogóle nie ulegają tłumaczeniu, lecz tylko wprowadzamy je do języka polskiego w postaci do jego form przystosowanej. W tym celu ortografię ich zmieniamy stosownie do naszych zwyczajów językowych i nadajemy im zakończenie, w którym okażą się najpodobniejszymi do odmian gramatycznych. Na tej zasadzie wyraz np. absorptioprzyjmuje w terminologii

naszej postać i brzmienie — absorpcya; cohaesio — kohezja, dimorphismus — dymorfizm i t. p.

2) O ile w słowniku naszym obok wyrazów, użytych z języków martwych, znajdują się zupełnie dobre i mamy w użyciu ich tłumaczenia, pozostawiamy jedne i drugie jako synonimy, np. absorpcya = pochłanianie, pochłonięcie, adhaesio = spójność, dymorfizm = dwupostaciowość i t. p.

3) Wyrazy cudzoziemskie, zaczerpnięte z języków żyjących, bierzemy w postaci najbardziej rozpowszechnionej w literaturze naukowej powszechnej, oddając pierwszeństwo wyrazom o brzmieniu romańskim, i, nadawszy im postać spolonizowaną, wprowadzamy czasowo do naszej terminologii, dopóki szczęśliwy przypadek nie nasunie zręcznego i właściwego ich tłumaczenia. Tak uczyniono w swoim czasie np. z wyrazami allonge i baguette, które w postaci spolonizowanej „alonz“, „bagietka“ były w powszechnym użyciu, dopóki nie zostały zastąpione przez dobrze utworzony „przedłużalnik“ i odpowiednio zastosowany „pręcik“.

4) Unikamy o ile możności wyrazów, złożonych z samych rzeczowników, ponieważ wyrazy takie nadzwyczaj trudno tworzyć w języku polskim w sposób, nie obrażający natury języka. Tembardziej unikamy składania wyrazów w taki sposób, żeby każda część była wzięta z innego języka. Dlatego między proponowanymi do użycia słowami nie zamieszczamy wyrazu „ciepłomierz“, który oprócz tego, że jest niefortunnie

utworzony, oznaczać ma nadto przyrząd, używany do mierzenia wcale nie ciepła, lecz temperatury. Podobnie za niewłaściwe uważaliśmy „gazozbiornik“, „światłomiernik“ i t. p., a tembardziej „radyoczynność“. Wyrazy złożone niemieckie należy tłumaczyć za pomocą opisaną dwoma lub więcej wyrazami: knallgas—gaz piorunujący, Wasserstoffentwicklungsapparat — przyrząd do wytwarzania wodoru.

5) W książkach, a szczególnie w podręcznikach do użytku szkolnego, obowiązujemy się używać wyłącznie terminów, które będą polecane przez Akademię Umiejętności. W wydawnictwach specjalnych periodycznych i w pismach okolicznościowych nie zaniedbamy za każdą sposobnością podawać wyrazów przestarzałych ludowych, gwarowych i t. p., któreby mogły być użyte w celu przetłumaczenia danego wyrazu cudzoziemskiego, a nawet ogłaszać będziemy pomysły zupełnie nanowo utworzonych wyrazów, o ile one samem swem brzmieniem nie rażą ucha polskiego.

Spis ten nie jest wyczerpujący; zawiera wyłącznie słowa, zaczerpnięte z książek, artykułów i rozpraw, ogłoszonych drukiem, a także z kursów litografowanych; nakoniec—jako zrozumieć łatwo—znajdują się w nim i takie wyrazy, które nie odpowiadają przyjętym przez Sekcyę zasadom ogólnym, lecz, jako upowszechnione w użyciu wśród chemików, musiały być uwzględnione.

- Absorpcya, pochłanianie, pochłonięcie—Absorption.
Absorpcyometr—Absorptiometer.
Acetometr, octomierz—Acetometer.
Adsorpcya—Adsorption.
Adyabatyczna zmiana stanu skupienia—adiabatische Zustandsänderung.
Aktynometrya—Aktinometrie.
Akumulator—Accumulator.
Aleuroskop—Backfähigkeitsprüfer.
Alkoholometr—Alkoholometer.
Alotropia—Allotropie.
Amalgamat, ortęc—Amalgamat.
Amalgamować—amalgamieren.
Amperometr—Amperometer.
Analiza ilościowa l. wagowa — quantitative od. Gewichtsanalyse.
Analiza jakościowa—qualitative Analyse.
„ objętościowa—Massanalyse.
„ spektralna, rozbiór widmowy—Spektralanalyse.
Anemometr—Anemometer.
Anjony, anjonty—Anionen.
Anoda—Anode.
Areometr—Aräometer.
Aspirator—Aspirator.
Atomy węgla asymetryczne — asymmetrische Kohlenstoffatome.
Autoklaw—Autoklave.
Azbestowa (amiantowa) miseczka, siatka—Asbestschale; Asbestdrahtgewebe.

Azbestowy (amiantowy) papier, wata, płyty, sączki—
Asbest—Papier, Wolle, Platten, Filtrirstoff.

Balonik kauczukowy—Kautschukballon.

Barometr—Barometer.

Bateria galwaniczna—galwanische Batterie.

Biureta—Bürette.

„ gazowa—Gasbürette.

Burzyć się—brausen.

Butelka do wydzielania lub wytwarzania gazu — Ga-
sentbindungsflasche.

„ do odczynników — Reagentienflasche, Re-
agentienglas.

Cedzić—koliren.

Cedzenie, przesączanie, filtrowanie—Filtriren.

Centryfuga, wirówka, odśrodkowiec—Centrifuge.

Cęgi—Zangen.

„ do tygli—Tiegelzange.

Chlorować—chlorieren.

Chłodnica kulista, oziębiacz kulisty—Kugelkühler.

„ oziębiacz, oziębialnik—Kühler.

„ węzowa, węzownica—Schlangenkühler.

Chłodnica zwrotna, odwrócona, oziębiacz, oziębialnik
zwrotny, odwrócony—Rückflusskühler.

Chronoskop, minutnik, przyrząd do obliczania minut—
Chronoskop.

- Ciała jednorodne—homogene Stoffe.
- „ kontaktowe—Kontaktsubstanzen.
 - „ lewoskrętne—linksdrehende Stoffe.
 - „ prawoskrętne—rechtsdrehende Stoffe.
 - „ stałe—feste Körper.
- Ciecz, płyn—Flüssigkeit.
- „ przegrzana—überhitzte Flüssigkeit.
- Ciepło atomowe, atom termiczny — Atomwärme.
- Ciepło cząsteczkowe, molekularne — Molekularwärme.
- „ powstawania—Bildungswärme.
 - „ rozpuszczania—Lösungswärme.
 - „ spalania—Verbrennungswärme.
 - „ właściwe—Specifische Wärme.
 - „ zobojętnienia—Neutralisationswärme.
- Ciężar—Gewicht.
- „ atomowy—Atomgewicht.
 - „ bezwzględny atomu—absolutes Gewicht d. Atome.
 - „ cząsteczkowy, molekularny — Molekulargewicht.
 - „ równoważnikowy—Äquivalentgewicht.
 - „ względny atomu—relatives Gewicht d. Atome.
 - „ właściwy—specifisches Gewicht.
 - „ związkowy—Verbindungsgewicht.
- Ciężarki, odważniki—Gewichte.
- „ konikowe—Reitergewichte.
- Ciśnienie gazu—Druck d. Gase.
- „ osmotyczne—osmotischer Druck.
- Cylinder—Cylinder.
- „ gliniany—Thonzelle.
 - „ do mieszania—Mischcylinder.

Cylinder pomiarowy, z podziałką, dzielony—Messcy-
linder.

Cylindry reakcyjne, probiercze—Reagircylinder.

Cynetyka—Kinetik.

Cynfolia, papier cynowy—Zinnfolie.

Ćwiartkowanie—Quartation.

Cząsteczka, molekula—Molekel.

Czerń platynowa—Platinmohr.

Czółenko, łódeczka do odważania—Wägeschiffchen.

„ „ do spalenia—Verbrennungsschiffen.

Czynnik—Faktor.

Czynność optyczna—optische Aktivität.

Densymetr, gęstościomierz—Densimeter.

Destylacja, przekrapianie, przepędzanie—Destillation.

Dmuchawka—Gebläse, Löthrohr.

Dmuchawkowy stół, piec—Gebläse-Ofen, Tisch.

Dmuchawka wodna—Wassergebläse.

Dualizm—Dualismus.

Dwukształtność, dwupostaciowość, dymorfizm — Di-
morphie.

Dyaliza—Dialise.

Dyalizator—Dialisator.

Dyament do pisania—Schreibdiamant.

„ szklarski—Glaserdiamant.

Dyfuzja—Diffusion.

Dygestoryum, wyciąg, kapa wyciągowa—Digestorium.

Dysocjacja—Dissoziation.

Dysocjacja z odległości—Fernwirkung.

„ przez zetknięcie, działanie kontaktowe—
Kontaktwirkung.

Ebulioskop—Ebullioscop.

Eksykator—Exsiccator.

Elektroda—Elektrode.

Elektrolit—Elektrolit.

Elektroliza—Elektrolyse.

Element, ogniwo, stos suchy—Trockenelement.

Elementy, stosy, ogniwa węglowe—Kohlenelemente.

Eudyometr—Eudiometer.

Eudyometrya—Eudiometrie.

Etykietka—Signatur.

Flaszka, butla—Standflasche.

„ butelka—Flasche.

„ litrowa, litrówka—Literflasche.

„ z tubusem—tubulirte Flasche.

„ do odczynników—Reagentienglas.

„ z kapturkami—Kappenflasche.

Fotochemia—Photochemie.

Fotometr—Photometer.

Fotometrya—Photometrie.

Galwanoplastyka—Galvanoplastik.

Garnki do dekantowania—Decantirtöpfe.

Gaszenie (wapna)—Löschchen.

Gazometr, zbiornik gazu—Gasometer.

„ zegar gazowy—Gasmesser.

„ gazomierz, zegar gazowy—Gasuhr.

Gąbka platynowa—Platinshwamm.

Generator gazu—Gasgenerator.

Gęstość pary—Dampfdichte.

Gotować—Kochen.

Gryzumetr, przyrząd do oznaczania gazu błotnego
w kopalniach—Grisoumeter.

Hartowanie—härten.

Homologia—Homologie.

Hydrotymetr, przyrząd do oznaczania twardości wo-
dy—Hydrotimeter.

Hygrometr, wilgociomierz—Hygrometer.

Indukcja—Induction.

Izomerya, jednoskładność—Isomärie.

Jont, Jon—Jon.

Jonizacja—Jonisation.

Kalcynowanie, palenie, wypalanie—Calcinieren.

Kalorymetr—Calorimeter.

Kalorymetria—Calorimetrie.

Kapturki gumowe, kauczukowe—Gummikappen.

Kataliza—Katalyse.

Katalizator—Katalysator.

Katetometr—Kathetometer.

Katjon, katjont—Kation.

Katoda—Kathode.

Kąpiel, łaźnia parowa—Dampfbad.

„ olejna—Oelbad.

„ piaskowa—Sandbad.

„ powietrzna—Luftbad.

„ wodna—Wasserbad.

Kieliszki do reakcyi—Reagirkelche.

Klarować, odstawać—klären.

Kleszcze, łapki, uchwyty—Klemmen; Zaciski do szkieł zegarkowych—Uhrglasklemmen.

Kłosz, dzwon—Glocke.

Kolba Erlenmeyera—Erlenmeyerkolben.

„ do fermentacyi—Gährungskölbchen.

„ kolbka—Kolben.

„ kulista—Rundkolben.

„ miarowa, pomiarowa z podziałką—Messkolben.

„ i tygiel miedziany—Kupferkolben u. Tiegel.

Koloidy—Kolloide.

Kolorometr—Colorimeter.

Kolorymetrya—Colorimetrie.

Kolumny, cylindry suszące—Trockenthürme.

Kompas, busola—Compass.

Konik—Reiter.

Konsystencya—Consistenz.

Korki gumowe, kauczukowe—Kautschukstopfen.

- Korki zwyczajne, drewniane—Korkstopfen.
Kowadło—Amboss.
Kran, kurek—Hahn.
Kroplomierz—Tropfglas.
„ rtęciowy — Apparat zur Entnahme
v. Quecksilber.
Kruszenie—Zerkleinern.
Kryohydraty—Kryohydrate.
Krystalizacya—Kristallisieren.
Krystaloidy—Krystalloide.
Krzepnięcie, zamarzanie—Gefrieren.
Krzepnięcie, zestalenie się—Erstarren.
Kubki do odważania—Tarivbecher.
Kupelacya—Kupellationsprozes.
Kurki, krany łącznikowe—Verbindungshähne.
Kuweta, wanienska—Cuvette.
- Lampka bezpieczeństwa—Sicherheitslampe.
Lampa dmuchawkowa, dmuchawka—Blaselampe.
Lejek—Trichter.
„ ogrzewany powietrzem — Heisslufttrichter.
„ ochronny—Schutztrichter.
„ ogrzewany wodą — Warmwassertrichter, Heiss-
wassertrichter.
Lepkość—Viscosität.
Lewar, syfon—Heber.
Libella, waga wodna—Libelle.
Lupa—Lupe.

Łapka—Halter.

Łapki (uchwyty) do statywów—Stativklemme.

Łopatka—Spatel.

Ług macierzysty, maciczny, pokrystaliczny — Mutterlauge.

Łupliwość—Spaltbarkeit.

Manometr—Manometer.

Manometr różniczkowy — Differentialmanometer.

Maszyna do przesiewania—Siebmaschine.

Mensurka, kubek pomiarowy—Mensure.

Metamerya—Metamerie.

Miano—Titer.

Mianować—titrieren.

Miarka do kalibrowania—Kalibermass.

Miech, mieszek—Blasebalg, Gebläse.

Mieszek nożny—Tretgebläse.

Mieszać—mengen, mischen.

Mieszadło—Rührwerk.

„ przyrząd mieszadłowy—Rührapparat.

Mieszanina—Gemenge.

Mikroskop—Mikroskop.

Miseczka do odważania—Tarirteller.

„ (parowniczką) platynowa, porcelanowa —
Platin, Porzellanschale.

„ krystalizator—Kristallisierschale.

Młynek—Mühle.

„ kulowy—Kugelmühle.

Modele atomów—Atommodelle.

Modyfikacye, odmiany alotropijne — allotrope Modifikationen.

Moździerz—Mörser, Reibschale.

Moździerzyk agatowy—Achatmörser.

„ stalowy Abicha—Diamantmörser.

Mufa—Muffe.

Mufla—Muffel.

Naczynie do destylacyi, przekraplania—Destillationsgefäß.

„ do mianowania, do analizy objętościowej—massanalytische Geräte.

„ słoiki do odważania—Wägegläschen.

„ „ do preparatów—Stand, Präparatengläser.

„ do sączenia, cedzenia, filtracyjnej — Filtrirgefäße.

„ sprawdzone—geaichte Geräte.

„ do zbierania gazu—Gassammelgefäße.

Napawać—eintränken.

Napięcie—Spannung.

Nagryzać—angreifen.

Nawęglac—kohlen.

Niemetale, metaloidy—Metalloide.

Nitrometr—Nitrometer.

Nóż do rur—Röhrenschneider.

„ szklarski—Glasschneidmesser.

- Objętość atomowa—Atomvolum.
„ cząsteczkowa—Molekularvolum.
Objętość właściwa—Specyfisches Volum.
Obniżanie punktu zamarzania — Gefrierpunktserniedrigung.
„ punktu topliwości — Schmelzpunktserniedrigung.
Objętość termiczna—Thermoneutralität.
Odbicie—Reflexion.
Odbieracz, odbieralnik—Vorlage.
Odciąg, kupelacya—Treiben.
Odparować—abdampfen, eindampfen,
„ abrauchen.
Odtlenić, zredukować—reducieren.
Odtopienie, likwacya—Saigern.
Odwar—Absud.
Odważniki, ciężarki—Gewichte.
Odwrócenie widma—Umkehrung d. Spektrum.
Ogrzewać—erwärmen.
Okulary mikowe, łyteczkowe — Glimmerbrillen.
Ołówek tłusty, ołówek do pisania na szkle—Fettstift.
Opilki żelazne = Eisensfeilspähne.
Osad—Niederschlag.
Osadzać, strącać—niederschlagen, fällen.
Osmoza, przesiąkanie—Osmose.
Oziębacz—Kühler.
Oznaczanie ilościowe, jakościowe—qualitative, quantitative Bestimmung.

Palnik do gazu piorunującego, palnik tlenowodorowy, dmuchawka tlenowodorowa, kran Devile'a—Knallgasbrenner

„ do gotowania—Kochbrenner.

„ gazowy, lampa gazowa—Gaslampe.

„ do wyżarzania, palnik do prażenia, lampka elektryczno-żarowa—Glühlampe.

Palniki pierścieniowe—Heizringe.

Papier lakmusowy—Lakmuspapier.

„ odczynnikowy—Reagenzpapier.

„ pergaminowy, pergamin sztuczny—Pergamentpapier.

„ szklany, szmerglowy—Glaspapier, Schmiergelpapier.

Parownica, parownicza—Abdampfschale.

Parowanie—Verdunsten, Abdampfen.

Parownica nikłowa—Niekelschale.

Parownica ołowiana—Bleischale.

„ szklana—Glasschale.

Piec gazowy—Gasofen.

„ z miechem—Windofen.

„ mufłowy—Muffelofen.

„ rurowy—Rohr-, Kanonenofen.

„ do spalań—Verbrennungsofen.

„ do wytapiania—Schmelzofen.

Piec wielki—Hochofen.

„ żelazne, elektryczne, gazowe, naftowe itd.—Eisenofen, elektrische, Gas-Petroleumöfen.

- Pierścienie z masy korkowej, suberytowej — Suberitringe.**
„ do statywów—Stativringe.
Pierwiastki analogiczne—analoge Elemente.
„ elektrododatnie i elektroujemne—elektropositive u. negative Elemente.
Piezometr—Piezometer.
Piknometr—Picnometer.
Pensetki, szczypczyki—Pincette.
Pensetki, szczypczyki do szkiełek—Deckglaspincette.
Pipeta—Pipette.
„ z pełnym wylewem—Vollpipette.
„ pomiarowa, dzielona—Masspipette.
„ wybuchowa—Explosionpipette.
Pipetka włoskowata—Capillarpipette.
Pipety absorpcyjne—Aosorptionspipetten.
Płaszczyzna polaryzacyi—Polarisationsebene.
Pławienie, odpławianie, szlamowanie—Schlämmen.
Płóczka do gazu, opłóczka—Gaswaschflasche.
„ opłóczka—Waschflasche.
Płótno do cedzenia, do filtrowania — Colirtuch.
„ szmerglowe—Schmiergelleinen.
Płyn, ciecz—Flüssigkeit.
Płyta gumowa, kauczukowa—Gummiplatte.
„ porcelanowa—Porzellanplatte.
Płytki mikowe, lyszczykowe, porcelanowe i gliniane—
Glimmerplättchen, Platten von Porcellan
u. Thon.
„ rogowe —Hornblätter.

- Pływak do biuret—Bürettenschwimmer.
Pochłonięcie, pochłanianie, absorpcya — Absorption.
Podstawa, statyw do epruwetek, probówek—Reagir-
glasgestell.
Podstawy do kolb—Kolbenträger.
Pokwitanie, wykwiecenie—Ausblüthen.
Polaryzator półcieniowy—Halbschattenapparat.
Polaryzacya—Polarisation.
„ obrotowa — zirkulare Polarisation.
Polimerya—Polimerie.
Położenie osiowe—axiale Lage.
„ równikowe—äquatoriale Lage.
Pompa powietrzna—Luftpumpe.
Pompa ssąca—Saugpumpe.
Powinowactwo—Verwandtschaft, Affinität.
„ wyboru — elektive Affinität, Wahlver-
wandschaft.
Poziom, libella, waga wodna—Wasserwage.
Prasa hydrauliczna—hydraulische Presse.
Prądy konwekcyjne—Convectionsströme.
Prawo stałości—Gesetz der konstanten Verhältnisse.
Pręcik szklany, bagietka—Glasstab, Rührstab.
Prężność pary—Dampfspannung.
„ rozłożenia—Zersetzungsspannung.
Prawo wielokrotności stosunków — Gesetz der multi-
plen Verhältnisse.
Próba zboża—Kornprober.
Probiez naftowy—Petroleumprober.
Probówka, epruwetka—Reagirglas (Eprouvette).

- Proszkować—pulverisieren.
Pryskać—spritzen.
Pryzmat indygowy—Indigoprisme.
Przechłodzenie—Überkältung, Überkühlung.
Przedłużalnik, przedłużacz, alonż—Allonge.
„ alonż—Vorstoss (Allonge).
Przegrody nawpółprzepuszczalne — halbdurchlässige
Wände, Diaphragme.
Przegrzewacz pary—Dampfüberhitzer.
Przekraplać, pędzić, destylować—destillieren.
Przekryształizować—umkristallisieren.
Przeskakiwanie płomienia w palniku Bunzenowskim—
Zurückschlagen der Flamme.
Przesącz—Filtrat.
Przesiewać—sieben.
Przewodnictwo elektryczne—Elektricitätsleitung, ele-
ktrolytische Leitfähigkeit.
Przyleganie, kohezja—Cohäsion.
Przyrząd ekstrakcyjny, wyciągowy - Extractionsapparat.
Przyrząd indukcyjny—Inductionsapparat.
Przyrząd kulkowy—Kaliapparat.
„ do oznaczania gęstości pary — Dampfdichte-
bestimmungsapparat.
„ polaryzacyjny—Polarisationsapparat.
„ siarkowodorowy—Schwefelwasserstoffapparat.
„ do suszenia, suszarka—Trockenapparat.
Przyrząd do szlamowania, do opławiania, szlamow-
nica—Schlammapparat.

Przyrząd widmowy, spektralny, spektroskop widmowy—
Spektralapparat.

„ do wstrząsania—Schüttelapparat.

„ do wydzielania i wytwarzania gazu — Gas-
entwicklungsapparat.

Psychrometr, wilgociomierz—Psychrometer.

Punkt topliwości—Schmelzpunkt.

„ wrzenia—Siedepunkt.

„ zapalności—Entzündungspunkt.

„ zapłnienia—Entflammungspunkt.

„ zwrotny—Übergangspunkt.

Pyrometr—Pyrometer.

Rafinowanie, oczyszczanie — Raffinieren.

„ czyszczenie srebra, złota — Raffinieren
von Silber, Gold.

Ramy—Tenakel.

Rączka (łapka) do probówek — Reagirglashalter.

Reakcyja, odczyn—Reaction.

„ egzotermiczna—exotherme Reaction.

„ endotermiczna — Endotherme Reaction.

„ odtlenienia—Reduction.

„ poboczna — Nebenreaction.

Reflektometr—Reflectometer.

Refraktometr—Refractometer.

Regulator ciepła, Termoregulator—Wärmeregulator.

„ gazowy—Gasregulator.

Retorta—Retorte.

- Równanie zasadnicze—Fundamentalgleichung.
Równokształtność, równopostaciowość, izomorfizm—
Isomorphie.
Równowaga—Gleichtgewicht.
Równowartościowość — Gleichwertigkeit d. Valenzen.
Równoważnik—Äquivalent.
„ elektrochemiczny — elektrochemischer
Äquivalent.
Równoważność—Äquivalenz.
Rozbiór pierwiastkowy, analiza elementarna — Ele-
mentaranalyse.
Rozcieńczać—verdünnen; rozcieńczenie—Verdünnung.
Rozkład—Zersetzung; rozkładać—zersetzen.
Rozdzielacz—Scheidetrichter.
Rozdrabnianie—Zerkleinern.
Rozpływanie się, topnienie—Zerfliessen.
Rozpuścić—lösen.
Rozpuszczalność—Löslichkeit.
Rozpuszczanie—Auflösen.
Rozrabiać rozczyń—anrühren.
Rozrobienie—Aufschliessen.
Rozszerzalność—Dehnbarkeit.
„ gazów—Ausdehnung d. Gase.
Roztwór—Lösung.
„ przesycony—übersättigte Lösung.
„ mianowany—titrirte Flüssigkeit.
Ruch atomów—Atombewegung.
Rura barometryczna—Barometerrohr.
„ łatwo topliwa—Biegerohr.

- Rura** trudno topliwa—schwer schmelzbares Rohr.
„ ozonizacyjna, ozonizator—Ozonisierungsrohr.
„ ściekowa—Abflussrohr.
„ do spalań—Verbrennungsrohr.
„ absorpcyjna—Absorptionsrohr.
„ bezpieczeństwa—Sicherheitsrohr.
„ gumowa, kauczukowa, kiszka (wąż) gumowa, kauczukowa—Kautschukrohr.
„ z kulkami—Kugelrohr.
„ kondensacyjna, skraplacz-- Condensationsrohr.
„ do mierzenia gazów, eudyometryczna—Gasmessrohr.
„ w postaci T—Vertheilungsrohr.
„ przewodnia—Leitungsrohr.
„ szklana—Glasrohr.
„ do wapna sodowego—Natronkalkrohr.
„ włoskowata, kapilarna—Haarröhrchen.
„ do suszenia (Asorptionsrohr)—Trockenrohr.
„ krany trójbieżne—Dreiweghahn.
„ do chłodzenia, chłodnicowe—Kühlröhren.

Sacharometr, cukromierz—Sacharometer.

Sączek, filtr—Filter, Faltenfilter.

Ściskacz—Quetschhahn.

Siarkować—schwefeln.

Sączyć, filtrować—filtrieren.

Siła elektrobodźcza, elektrowzbudzająca—elektromotorische Kraft.

- Siła elektromagnetyczna—elektromagnetische Kraft.
Sita—Siebe, Siebsätze.
Sito włosienne—Haarsieb.
Skorupki—Ansiedescherven.
Skraplanie gazów—Verflüssigung d. Gase.
Skęćanie płaszczyzny polaryzacyi—Drehung d. Polarisationsebene.
Skutek kaloryczny—Kalorischer Effekt.
Słoje do ogniów—Bateriengläser.
Sól obojętna—Neutralsalz.
Sole podwójne—Doppelsalze.
Spalać—verbrennen.
Spiekać się—sintern.
Sprężyna—Feder.
Spuszczać, upuszczać—stechen, abstechen.
Środki, ciała osuszające—Trockenmittel.
Stała dysocjacyi—Dissoziationskonstante.
Stałość—Constanz.
Stałość objętości—Volumenbeständigkeit.
Stan równowagi—Gleichgewichtszustand.
„ skupienia—Aggregatzustand.
„ stateczny—stationärer Zustand.
Staniol, cynfolia, papier cynowy—Staniol.
Statyw do biuret—Bürettenstativ.
Statyw, podstawa—Stativ.
Stechiometrya—Stöchiometrie.
Sterylizowanie—Sterilisieren.
Stężyć—concentrieren.
Stężenie, koncentracja—Concentration.

- Stół dmuchawkowy—Blasetisch.
Stop, aliaż—Legierung.
Strącać, osadzać—fällen.
Stos galwaniczny—Galwanisches Element.
Stosunki stałe - konstante Proportionen.
Stosunki wielokrotne—multiple Proportionen.
Stos, ogniwo—Element.
Stosy, ogniwa termoelektryczne—Termosäulen.
Stożki Segera—Seegerkegel.
Sublimacya, przestalenie—Sublimation.
Substytucya, zastąpienie, podstawienie—Substitution.
Suszarka—Trockenkasten, Schrank.
Suszyć—trocknen.
Świeżenie—Frischen.
Świder—Bohrstock.
” do korków—Korkbohrer.
” ziemny—Erdbohrer.
Szczotka do rur—Röhrenwischer.
Szeregi homologiczne—homologe Reihen.
Szkieleka przykrywkowe, przykrywki szklane—Deckgläschen.
- Tablica ciężarów atomowych—Atomgewichtstabelle.
Tautomerya—Tautomerie.
Tarcie—Reibung.
Temperatura—Temperatur.
Temperatura bezwzględna, absolutna—absolute Temperatur.

Tautomerya—Tautomerie.

Tarcie—Reibung.

Temperatura—Temperatur.

Temper. bezwzględna, absolutna—absolute Temperatur.

„ krzepnięcia, zestalania się—Erstarrungs-
temperatur.

„ krytyczna—kritische Temperatur.

„ wrzenia—Siedetemperatur.

Teorya atomistyczna—Atomtheorie.

„ cynetyczna gazów—kinetische Gastheorie.

„ cząstkowa—Molekulartheorie.

„ elektrochemiczna—elektrochemische Theorie.

„ gazów—Gastheorie.

„ jąder—Kerntheorie.

Termochemia—Thermochemie.

Termometr—Thermometer.

„ kontaktowy normalny, zimny gruntowy—
Contact, Normalthermometer, Erdbo-
denthermometer.

Termostat—Thermostat.

Topić—schmelzen.

Topnik—Flussmittel.

Trójkąty—Dreiecke.

Trójnogi—Dreifüße.

Tryady—Triade.

Tryskawka—Spritzflasche.

Turbina wodna—Wasserturbine.

Twardość czasowa—temporäre od. zeitweilige Härte.

„ stała—permanente od. bleibende Härte.

Tygiel do stapiania, szamotowy, nikłowy, redukcyjny,
platynowy—Schmelz, Chamotte, Nickel, Reduc-
tionstiegel, Platintiegel.

Typy—Typen.

Typy kondensowane—kondensierte Typen.

„ złożone—zusammengesetzte Typen.

Układ niejednorodny—heterogenes System.

„ peryodyczny, naturalny—periodisches, natürli-
ches System.

Ulotnienie, ulatnianie—Verflüchtigung.

Ureometr—Ureometer.

Uroskop—Uroscop.

Utlenić, zoksydować—Oxydieren.

Waga sprężynowa—Federwaage.

„ analityczna—analytische Waage.

„ dziesiętna—Decimalwaage.

„ hydrostatyczna—hydrostatische Waage.

Wakumometr—Vacuummeter.

Wanna pneumatyczna, wanna do zbierania gazów —
Pneumatische Wanne.

Wanienki do rtęci—Quecksilberwanne.

Waporyometr—Vaporimeter.

Wartość graniczna—Grenzwert.

Wartościowość—Wertigkeit, Valenz.

Wata hygroskopijna—hygroskopische Baumwolle.

„ szklana—Glaswolle.

Ważyc—wägen.

- Wentylator—Ventilator.
Wędrówka jonów, jontów—Wanderung d. Ionen.
Węgłe do obcinania szkła—Sprengkohle.
Wężownica absorpcyjna—Absorptionsschlange.
Wianek słomiany—Strohkranz.
Wiązania atomów węgla—Bindungen d. Kohlenstoffs.
„ pierścieniowe—ringförmige Bindung.
„ podwójne—Doppelbindung.
„ potrójne—dreifache Bindung.
Widmo—Spektrum.
„ linijne, prążkowe—Linienspektrum.
„ pochłonięcia, widmo absorpcji—Absorptionsspektrum.
„ słoneczne—Sonnenspektrum.
„ wstęgowe—Bandenspektrum.
Wielokształtność, wielopostaciowość, polimorfizm—Polymorphie.
Wietrzenie—Verwittern.
Wióry miedziane, strużyny miedziane—Kupferspähne.
Wiskozymetr—Viscosimeter.
Własności addycyjne—additive Eigenschaften.
„ fizyczne—physikalische Eigenschaften.
Właściwości zasadnicze—Grund eigenschaften.
Włoskowatość, kapilarność—Kapillarität.
Wodowskaz—Wasserstandsrohr.
Woltametr—Woltameter.
Wolumetr, objętościomierz do ciężarów właściwych—
Wolumenometer.

- Worek do gazu, gazowy—Gassack.
„ (pęcherz) gumowy, kauczukowy—Kautschukblase.
„ do prasowania, do wytłaczania—Pressbeutel.
Wrażliwość na światło—Lichtempfindlichkeit.
Wskaźnik (indykator)—Indikator.
Współczynnik pochłaniania, rozszerzalności, załamania światła, współczynnik absorpcyi — Absorptions, Ausdehnungs, Brechungskoeffizient.
Wyciąg—Extrakt.
„ urządzenie wyciągowe — Abzugsvorrichtung.
Wyciągać, ekstrahować—extrahieren.
Wydzielenie—Ausscheidung.
Wykrycie jakościowe—qualitativer Nachweis.
Wyługować—auslaugen.
Wymywać, przepłukać—auswaschen.
Wypływ gazów—Ausströmen d. Gase.
Wypierać—verdrängen.
Wysalać—aussalzen, aufkochen.
Wytrawianie, wygryzanie, wywabianie — Digeriren, Aetzen.
Wrzeć—sieden.
Wzburzenie—Aufbrausen.
Wzór budowy, wzór konstytucyjny — Konstitutionsformel.
Wzór, formuła—Formel.
Wzór unitarny—unitäre Formel.
Wzory chemiczne—chemische Formeln.

Zaciski do szkieł zegarkowych—Uhrglasklemmen.

Zadawać—versetzen.

Zapalniczka, krzesiwo—Zündmaschine, Feuerzeug.

Zakłócenie—Störung.

Zjawiska wtórne—sekundäre Erscheinungen, Prozesse.

Znaki, symbole pierwiastków—Zeichen d. Elemente.

Zwęgląć—verkohlen.

Związek nienasycony—ungesättigte Verbindung.

Związek, połączenie—Verbindung.

Żarzyć—Glühen.

Żądność—Avidität.

WEKTOR

CZASOPISMO MATEMATYCZNO-FIZYCZNE

**WYCHODZI W WARSZAWIE
W LICZBIE**

10

**NUMERÓW
ROCZNIE.**

pod redakcją

Stanisława Kalinowskiego

Kierownika pracowni fizycznej Muzeum przemysłu i rolnictwa

PRZY WSPÓŁDZIAŁE KOMITETU REDAKCYJNEGO, KTÓRY TWORZA:

**Z. Arlitewicz, St. Kalinowski, Z. Straszewicz, Wł. Woj-
towicz, L. Zarzecki.**

WARUNKI PRENUMERATY:

w Warszawie rocznie rb. 5.

z przesyłką pocztową rb. 6.

Cena zeszytu pojedynczego kop. 75.

Redakcja i Administracja w Pracowni Fizycznej

Muzeum Przemysłu i Rolnictwa.

Krakowskie Przedmieście 66,

(Tel. 27-34).

Chemik

CZASOPISMO POŚWIĘCONE

CHEMII TEORETYCZNEJ

wychodzi

1 i 15 każdego

REDAKTOR I WYDAWCA

BOL. MIKLASZEWSKI.

Przedpłatę przyjmuje Administracja, wszystkie księgar-
nie polskie i biura ogłoszeń

WYNOŚI ONA:

rb. 10 rocznie, rb. 5 półrocznie, rb. 2.50 kwartalnie
włącznie z przesyłką pocztową.

Umieszcza ogłoszenia po cenach niskich.

ADRES REDAKCYI

Wiejska 18, tel. 139=33 i 27=33.

Redaktor przyjmuje codziennie od g. 4—6.

Krakowskie Przedmieście 66, Pracownia Chemiczna.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Politechniki Warszawskiej

2375

Biblioteka Wydz. Chemicznego

403000000023685